

Elevacions muntanyoses

(ALDC, III, 702. **Altres elevacions muntanyoses*)

L'ALDC conté un mapa dedicat a *Una muntanya* (ALDC, III, mapa 701), que aquí no cartografiem, i un altre, a *Altres elevacions muntanyoses* (ALDC, III, mapa 702), que estudiem aquí i que ofereix una plèthora de noms en funció de l'altura, la forma del cim, la constitució, l'alineació d'elevacions, etc.

1) Per a 'petita elevació' trobem *turó* (var. *turons de pedra* 33, der. *turonet*), d'origen preromà, com probablement *tuca* 87, var. de *suca*; *montillo* 85 (← logudorès sept. *montiyu*); *munt* 1 (< llat. MONTE), *desmunt* 26, *monte* 136, 153, 163, 166, 186, 188, 190 (← cast.), *montet* 166, *montinya* 5 (← oc. *montinha*); *monticul* 155, 169 (← cast. *montículo*); *muntanya* 37, *muntanya bolonada* 11, *muntanya terrera* 67, *muntanyeta*; *peramunt* 173; *coll* 7, 14, 41, 66, 129, 135, 140, 141, 146, 148, 151, 152 (o *coll de muntanya* 161) (< llat. COLLE 'pujol'), der. *collet* 30, 41, 45, 49, 126, 127, 138, 140-142, 148, *collada* 30, *colada* 6 (← oc.); *colina* 13, 92, 168 (← cast. ← it. *collina*); *cerro* 118, 165 (← cast.); *port* 135 'lloc més alt d'un camí de muntanya', *portella* 7; *alt* 172, 181, der. *alter* 167, *alteró* 143, 163, 168, 169, 172, 176, *alteret* 175, *altiró* 177, *saltiró* 133, encreuament amb *salt*, *alturó* 145, encreuament amb *turó*, *altures* 172; *mamelon* 6 (← fr.).

2) Denoten 'extrem agut' *punta* 120, *puntal* 148, *punteta* 128, *mont a punta* 85; *pic* 2, 3, 6, 7, 9, 11-13, 15, 20, 25, 104, *pica* 1, 6, der. de *picar* (< llat. PICCARE), d'origen onomatopèic, en relació amb 'extrem agut'.

3) Són producte d'una metàfora *tossal* (var. *tussal*, *trussal* 69, per influència de *suca*, *tuc*, -a, o *turó*; *tossol* 109, *tussalon* 100, der. *tossalet*, *to[θ]alet* 132, 134), der. de *tos* 'occípit, tossa', com *tossa* 141; *puig* (< llat. PODIUM 'sòcol, balcó, llotja de l'emperador a l'amfiteatre', pres del gr. PODION 'altura'), var. *putxet* 17, 36, 42, 74-77, 81, 84, *putxerol* 80, *pujol* 67, 73, 74, 78, *pujal* 25, 93; *llom* 151, 160, *llomet* 131, 156, *lloma* (var. *llometa* 162, 183), pres de l'arag. *loma*, per comparació amb l'espina; *costa* 28-30, 48, 51, 67, 86, 109, 118 (o *costes de monts* 118), del llat. COSTA 'costella', comparat amb la part lateral de l'elevació, der. *coster* 53, 58, 66, 73, 82, 127, *costera* 139; *penya* 17, 29, der. de PĪNNA 'merlet', comparat amb les penyes de la muntanya, com ha passat en

merlet 54; *morro* 30, 122 (der. *morret* 122), d'origen onomatopèic, pel botiment dels llavis, comparat amb una massa de terra prominent; *balç* 120, del llat. BALTEUM 'cinyell' "per comparació amb la faixa de roques espadades que ceneix una muntanya" (DECat), com *cingle* 16, 22, 23, 26, 33, 43, 54, 65, 121, 133, 140, 141, 143-145, 149, 150, 156, 158, 159; *ribàs* 22, 151 (← 'marge espadat', der. de RIPA) o *tallat* 133, 159, 162; *fiter* 48 'cingle petit', der. de *fita*, com *molló* 'fita' 141, 165 (< llat. hispànic *MOTULONE 'cap de biga'; der. *mollonet* 172); *caramull* 158, potser de verbal de *caramullar* 'omplir fins a sobreixir formant pila'; *capçal* 1 (< llat. CAPITARE), der. de *cap*, var. *cabecet* 183.

4) Tenen a veure amb el perfil d'elevacions juntes *serral* 50, 135, *serralet* 61, *serrall* 119, *serrallet* 119, 147, *serrallo* 167, *serrau* 87, *serradet* 93, *serret* 65, 118, *serreta* 89, 102, 106, 110, 147, 172, 189, *serralada* 41, *serrat* (també a les loc. 16, 19, 22), der. de *serra* (present també a 149), per metàfora amb *serra* 'eina per a serrar', per l'aspecte dentat de les carenes muntanyoses; *mallada* 184 'dos o tres tossals junts', der. de *mallà* (< llat. MACULAE 'malles de xarxa'), pels turons entrelligats com una malla; *cordillera* 12, 29, 169 (← cast. *id.*, der. de *cuerda* "cima aparente de las montañas").

5) L'estructura plana del cim explica *planella* 12 (o *planilla* 93), *plana dalt de muntanya* 56, *pla de dalt* 21, *replà* 163, *replaner* 2 (← oc. *replanièr*), *plateu* 2, 3, 13 (← oc. *plateu*), així com les característiques geològiques, *mola* 140, 141, 149 (der. *molar* 105), der. del llat. MOLA 'mola del molí'; *pedrera* 35, 45, 56, 125 i *pedrissa* 160, der. de *pedra*; *roca* 47, 49, 59, 87, 93, 98, 101, 135 (der. *roquissar* 67), der. de *roc* 10, 91, 105, mot preromà, per l'estructura pètria; *terrera* 64; *torrunyo* 108.

Altres mots: *pany* 141, *vallon* 87, *pinar* 128, *pinaret* 128, *motroton* 166, *coma* 4, *codony* 58, *castell* 141, *estret* 133.

Són mots normatius *muntanya*, *turó*, *tossal*, *puig*, *pujol*, *serra*, *serral*, *serralada*, *balç*, *coll*, *collada*, *port*, *replà*, des del DG₁, 1932; *lloma*, *alteró*, des del DIEC₁, 1995.